

Čís. 15890.

Poskytl-li otec za živa své dceři otcovský podíl, jde o darování odvolatelné pro hrubý nevděk proti dárci.

(Rozh. ze dne 3. března 1937, Rv II 239/35.)

Žalobce ujednal podle čl. II notářského spisu ze dne 17. května 1931 se svou manželkou, které postoupil svou ideální polovici usedlosti, že přejímatelka na srážku z postupní ceny vyplatí dceři Hermíně M. — žalované — částku 20.000 Kč při provdání, nejpozději však při dosažení 25 let věku. Dříve než ten okamžik nastal, dopustila se žalovaná vůči žalobci opětovných urážek na cti, pro něž byla pravoplatně trestně odsuzena. Tvrdě, že se uvedené poskytnutí 20.000 Kč stalo bezúplatně, domáhá se žalobce, aby darování dotčené částky bylo prohlášeno za odvolané a neúčinné pro hrubý nevděk (§ 948 obč. zák.). Žaloba byla zamítnuta soudy všech tří stolic. Nejvyšší soud uvedl v otázce, o níž tu jde, v

d ů v o d e c h:

Výtka nesprávného právního posouzení jest potud oprávněna, pokud odvolací soud odchylně od prvního soudu vyslovil, že v poukazu žalobcově manželce, obsaženém v notářském spise ze dne 17. května 1931, aby na srážku kupní ceny za nemovitosti jí postoupené vyplatila žalované na otcovský podíl 20.000 Kč, nelze spatřovati darování, nýbrž nárok na předchozí poskytnutí dědického podílu. Správně však sám odvolací soud dovodil, že nárok žalované na dědický podíl v době sepsání notářského spisu podle zákona tu ještě nebyl, neboť děti nabývají podle §§ 536 a 762 obč. zák. nárok na dědický podíl aneb povinný podíl teprve až po úmrtí rodičů nehledíc ani na to, že v době sepsání smlouvy nebylo ani jisto, zda po úmrtí rodičů zbude jmění, z něhož by žalovaná mohla dostat vůbec dědický podíl aneb povinný podíl, neboť rodiče mohou volně nakládati se svým jměním za živa i na případ smrti. Neměla proto žalovaná vůbec zákonný nárok na poskytnutí částky 20.000 Kč z důvodu dědického práva. Ani z ustanovení § 139 obč. zák. nelze usuzovati na povinnost otce, aby své dceři za svého života poskytl anebo zabezpečil otcovský podíl, jak má žalovaná mylně za to. Učinil-li tak přece, nešlo o splnění povinnosti, nýbrž šlo o darování podle § 938 obč. zák., jež lze podle § 948 obč. zák. odvolati pro hrubý nevděk.

Čís. 15891.

Pro otázku, v jaké hodnotě jest vpočísti movité věci a peníze, jež oprávněný k povinnému dílu přijal před válkou, rozhoduje jejich vnitřní hodnota, odpovídající hodnotě vyjádřené v československých korunách.

(Rozh. ze dne 4. března 1937, Rv I 1220/35.)

Žalobkyně (nevlastní sestra žalované) přednesla, že obdržela v době svého sňatku od své matky v roce 1903 věnem 6.000 K a dvě krávy s příslibem, že obdrží ještě další podíl z nemovitého majetku matčina. Usedlost č. 6 s pozemky ve V. a v J. postoupila matka obou sporných stran dne 19. července 1922 polovicí žalované a druhou polovicí manželů žalované za cenu 20.000 Kč a za doživotní užívání. Tato usedlost měla v roce 1922 hodnotu nejméně 300.000 Kč. Doživotní užívání, které si matka při postupu vymínila, a to pouze na oko, činí 3.000 Kč ročně, takže ve skutečnosti šlo s její strany při postupu oné usedlosti o darování a žalovaná byla obdarována nejméně částkou 90.000 Kč. Další nemovitosti postoupila matka žalované dne 31. října 1929 za pouhé doživotní bezúplatné požívání těchto nemovitostí, aby tím bylo zakryto darování a aby nebyly vyměřovány darovací poplatky. Ještě v té době prohlašovala matka, že žalobkyně dostane ještě nějaký podíl, ježto oněch 6.000 K, které jí vyplatila, a krávy, které dostala, ani z daleka nedosahují výše podílu, na který žalobkyně má právo. Nemovitosti právě uvedené měly cenu nejméně 100.000 Kč a ježto právo poživací má hodnotu ročně nejvýše 2.500 Kč, dostalo se tím žalované daru 95.000 Kč. Po smrti své matky zjistila žalobkyně, a to teprve v srpnu 1932, že žalovaná byla matkou obdarována celým majetkem a že se na ni (žalobkyni) nic nedostalo. Oběma zastřenými smlouvami postupními, které jsou ve skutečnosti smlouvami darovacími, ježto žalovaná vůbec žádné tržebné ceny zemřelé matce nedala a poživací právo její matka vůbec nevykonávala, byla žalobkyně jako nepominutelná dědička zkrácena a má nárok na to, aby žalovaná přispěla k doplnění jejího povinného podílu. K doplnění povinného podílu jest povinna jen žalovaná sama, nikoli její manžel, a poněvadž celé darování činí 185.000 Kč, měla by žalobkyně dědit polovici, to jest 92.500 Kč, a povinný díl toho činí tudíž 46.250 Kč. Žalobkyně, jež projevila ochotu spokojiti se částkou 30.000 Kč, domáhá se zaplacení této částky žalobou. P r v ý s o u d žalobu zamítl. D ů v o d y: Žalobkyně se domáhá doplnění povinného dílu na své sestře, tudíž rovněž nepominutelné dědičce po matce s tím, aby při určení povinného podílu byla za základ vzata darování, jichž se dostalo žalované od matky za jejího života (§§ 785 a 951 obč. zák). Poněvadž je nesporné, že po zemřelé matce nebyla pozůstalost projednána pro nedostatek jmění, mají pro výpočet povinného dílu žalobkynina, po případě pro doplnění dílu toho význam jen ta tvrzená darování, jichž se žalované dostalo při postupu usedlosti její matky. Podle § 794 obč. zák. se určuje hodnota nemovitostí, záleželo-li darování ve věcech nemovitých, podle doby přijetí a bylo proto hodnotu nemovitostí žalované postoupených určití ke dni jich odevzdání, tedy ke dni, kdy žalovaná nabyla vlastnického práva k nemovitostem postoupeným; to stalo se v roce 1922 (částečně v roce 1929). Poněvadž pak v té době byly nemovitosti postoupené zatíženy poživacím právem, které ovšem smrtí postupitelky odpadlo, bylo při odhadu nemovitostí těch povšimnouti si i tohoto břemene. Nemovitosti ty měly v oné době cenu 216.047 Kč a 36.027 Kč, tudíž celkem 252.074 Kč. Od ceny nemovitostí patřících k č. p. 6 jest odpočítati jednak částku 20.000 Kč jako kupní cenu a jednak hodnotu doživotního užívání částkou 46.430 Kč; činila tudíž

čistá hodnota nemovitostí patřících k č. p. 6 ke dni odevzdání 149.617 Kč — a ježto žalovaná dostala pouze polovici nemovitostí, dostalo se jí dotčeným postupem jmění v hodnotě 74.808 Kč 50 h. V téže hodnotě se dostalo daru též manželu žalované, k tomuto darování však žalující sama při vypočtení povinného dílu nepřihlíží a podle § 785 obč. zák. nelze ani k němu přihlížeti. Postupem nemovitostí patřících k č. p. 8 dostalo se žalované — po odečtení hodnoty práva požívání, činící 11.908 — 24.119 Kč, takže se dostalo žalované darováním jmění v hodnotě celkem 98.927 Kč 50 h. Tuto částku jest tudíž vzíti za základ při výpočtu povinného podílu obou sporných stran jako nepominutelných dědiček, ovšem s tím, že žalovaná, mající právo na povinný díl, ručí žalobkyni jen potud, pokud uvedeným darováním obdržela více než povinný díl. Nelze ovšem přehlédnouti, že žalobkyně při uzavření sňatku v roce 1903 dostala věnem 6.000 K a dva kusy hovězího dobytka, a dále to, že žalobkynina matka zaplatila na dluh žalobkyně a jejího manžela v částce 3.400 K 2.400 K, takže se žalobkyni dostalo od její matky — počítá-li se polovice dluhu toho k tíži žalobkyně — nejméně částky 1.200 K darem. Při vypočtení povinných dílů obou stran jest přihlédnouti i k posléz řečeným majetkovým hodnotám, jichž se dostalo žalobkyni v letech 1903 a 1913 a vzítí je v té hospodářské hodnotě, kterou v době, kdy se jí žalobkyni dostalo, opravdu měly. Jistě by bylo krutě nespravedlivé, kdyby se hodnoty ty při vypočtení povinného dílu braly pouze číselně a nepřihlíželo se k tomu, že hodnota 6.000 K v roce 1903 byla podle poměrů všeobecně známých a dle zkušeností soudu nejméně desetkrát větší než hodnota koruny československé v letech 1922 a 1929. A tak se to má i s těmi dvěma kusy hovězího dobytka, které tehdy podle životních zkušeností i z jednání soudem nabytých, měly hodnotu nejméně 360 K předválečných a tudíž podle toho, co řečeno, desetkrát tolik korun poválečných. I hodnota koruny předválečné v roce 1913 měla hospodářsky daleko větší cenu než koruna poválečná v letech 1922 a 1929 a proto při srovnání s korunou poválečnou representovala nejméně osmkrát větší hodnotu koruny poválečné. Žalobkyně si podle toho musí při vypočtení povinného dílu dáti započítati to, čeho se jí dostalo před válkou, ovšem v hodnotě, která se rovná číselně desetkrát po případě osmkrát větším cifrám koruny poválečné. Žalobkyni se tudíž dostalo před válkou věnem od matky na její povinný díl majetkových hodnot reprezentujících částku 73.200 Kč poválečných. Sečte-li se tato částka s částkou darování poskytnutých žalované z obou postupů (98.927 Kč 50 h a 73.200 Kč), vyplyne z toho suma 172.127 Kč 50 h a ta je hodnotou pozůstalosti po matce sporných stran. Protože jde o dvě nepominutelné dědičky, činí z toho povinný díl jednu čtvrtinu, t. j. 43.031 Kč 90 h. Poněvadž se žalobkyni dostalo od její matky daleko více, nemá nároku na doplnění povinného dílu. O d v o l a c í s o u d nevyhověl odvolání. D ů v o d y: Pojem zhodnocení není sice našemu právnímu řádu znám, avšak tím není nikterak vyvráceno právní stanovisko, z něhož vychází soud první stolice v napadeném rozsudku a k němuž se i odvolací soud připojuje. Má-li býti správně a spravedlivě zjištěno, co obě sporné strany od své matky dostaly, musí nutně býti při tom přihlíženo i na drahotní

poměry v dobách, kdy se tak stalo, neboť ohromný politický i hospodářský převrat, který se mezitím udál, nelze přehlížeti. Jest notorické, že drahotní i cenové poměry před válkou v roce 1913 a tím více ještě v roce 1903 nelze srovnávat s poměry v letech 1922 a 1929 a že nelze prostě vzítí peněžité částky tehdy a později platné za stejně hodnotné. To by vedlo, jak napadený rozsudek správně podotýká, ke kruté nespravedlnosti, neboť tím by byl porušen princip úměrnosti. Že československá koruna poválečná v poměru k předválečné koruně rakouské jest znehodnocena o 8.40%, potvrdila Národní banka československá a soud první stolice právem tudíž hodnotí plnění v roce 1913 proti plnění v roce 1922/29 osmkrát a proti plnění v roce 1903 desetkrát výše, neboť to odpovídá nejen zprávě Národní banky československé, nýbrž i všeobecně známým a tedy notorickým skutečným a zkušenostem běžného denního života. Vycházejí z tohoto předpokladu, dospěl proto soud první stolice právem k závěru, že žalobkyně na svém povinném podílu není zkrácena.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

V souzeném případě, v němž se žalobkyně podle § 951 obč. zák. domáhala na žalované úhrady schodku svého povinného dílu, jde se zřeteltem na uplatňovaný dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 503 č. 4 c. ř. s.) již jen o otázku, v jaké ceně jest vzítí věci movité, proti jejichž vpočtení do povinného dílu žalobkyně nic nenamítá. O tom ustanovuje § 794 obč. zák., že se při každém vpočtení, nezáleželo-li to, co bylo přijato, v hotových penězích, nýbrž v jiných věcech movitých nebo nemovitých, určuje hodnota poslednějších podle doby přijetí, prvnějších naproti tomu podle doby dědického nápadu. Tímto dnem jest v souzené věci den 16. března 1932. Nepochybil tudíž odvolací soud když sice z jiných důvodů, ale podstatně v souladu s § 794 obč. zák. jak předválečné koruny, tak i dobytek, o jejichž vpočtení šlo, vzal v ceně vyjádřené po případě měřené nikoli korunami měny rakouskouherské, které již nejsou zákonitým měřítkem hodnot, nýbrž v ceně měřené v korunách československých, neboť to odpovídá § 794 obč. zák. a nemá tato věc v podstatě nic co dělati s valorisací naším právním řádem zásadně neuznávanou, neboť i bývalé rakouské koruny, které dovolatelka dostala, když měna ta již neplatí, jest klásti na roveň jiným věcem movitým, jejichž cena byla pak správně vyjádřena skutečností odpovídajícím množstvím Kč. Jinak postupovati nelze, neboť, má-li se zjistiti, zda vpočtením toho, co žalobkyně od své matky v tehdejší měně před válkou dostala, po případě dalších částek v rozsudku první stolice uvedených, nebyl vyrovnán nárok žalobkyně, který si činí podle § 951 obč. zák. vyjádřený v Kč, musí obě srovnávané veličiny býti vyjádřeny s t e j n o u m í r o u a tou podle platných předpisů jest pouze měna československá. Ustanovení § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, č. 187 Sb. z. a n., jímž se upravuje oběh a správa platidel v čes-

koslovenském státě nebrání názoru zde zastávanému, ježto řečené ustanovení má na mysli toliko placení závazků znějících na koruny rakousko-uherské a splatných v oblasti Československé republiky, o kterýžto případ tu nejde.

Čís. 15892.

Obecní zaměstnanci.

Obecní zaměstnanec se může domáhati samostatnou určovací žalobou, že jeho propuštění ze služeb obce jest neplatné a že jest dále v jejích službách; přípustnosti žaloby určovací tu nevadí ani, že mohlo býti žalováno na plnění. Pro žalobu tu neplatí lhůta § 1162 d) obč. zák.

Předpoklady ustanovení obecního zřizence (v Čechách) zřízencem definitivním.

(Rozh. ze dne 4. března 1937, Rv I 1485/36.)

Srv. rozh. č. 8063, 11150, 11294, 12687, 13687 Sb. n. s.

Žalobce se domáhá určovací žalobou zjištění, že jeho propuštění ze služeb žalované obce jest neplatné, a že jest dále v jejích službách jako obecní strážník. Nižší soudy uznaly podle žaloby.

Nejvyšší soud uložil odvolacímu soudu nové jednání a rozhodnutí.

Důvody:

Určovací nárok, jak se ho žalobce domáhá, může býti předmětem samostatné žaloby a soudního rozhodování jen za podmínek § 228 c. ř. s. Tyto podmínky jsou v souzené věci prokázány, ježto žalobce mohl sice žalovati o plnění, avšak tou žalobou by nebyl vyčerpán celý rozsah sporného právního poměru (srv. rozh. č. 11294 Sb. n. s.) a určovací žaloba má tudíž samostatný praktický účel (rozh. č. 11150 Sb. n. s.). Pokud žalovaná vytýká, že nároky žalobcovy jsou prekludovány podle § 1162 d) obč. zák., protože žaloba byla podána po uplynutí šesti měsíců po propuštění, jež bylo usneseno 24. září 1932, přehlíží, že žalobce svůj nárok nevyvozuje z bezdůvodného propuštění, nýbrž z tvrzení, že propuštění to jest vůbec neplatné, ježto žalovaná obec nedodržela zákonných předpisů při jeho propuštění, a domáhá se rozsudku, že jeho služební poměr dosud po právu trvá. Nejde tedy o náhradní nároky ani o odškodnění pro předčasné propuštění žalobce (srv. obdobné rozh. č. 8063 Sb. n. s.) a neplatí tedy pro uplatňované nároky šestiměsíční prekluse. Žalobce byl ustanoven provisorním strážníkem obce dne 27. února 1920, tedy za účinnosti zákona č. 16/1920 Sb. z. a n., při čemž nebyl dodržen předpis § 48 čes. obec. zřiz. o hlasování lístky, takže ustanovení provisorním zřízencem obce bylo neplatné. Žalobce byl však ustanoven definitivním zřízencem po plynutí provisorního roku (v roce 1921), při čemž bylo hlasováno lístky. Jediné tento projev vůle žalované obce nezaložil ještě služební poměr žalobce jako zřízence žalované